

НАРУЧЕНЕ И ПЛАНИРАНЕ ГЕОПОЛИТИЧКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Резиме: Обојене револуције или револуције боја постале су синоним за геополитичке промене у земљама југоисточне Европе, односно у земљама Евроазије у којима је од 2000. до 2014. године уз логистику и подршку САД дошло до промене политичких режима са аргументацијом да су ауторитарни, а њихове политичке елите замењене либерално-демократским прозападним политичким елитама. Често се првом наранџастом револуцијом сматрају политичке октобарске промене у Београду 2000-те године, да би се под обојеним револуцијама у ужем смислу подразумевали догађаји на подручјима бившег СССР-а: револуција ружа у Грузији 2003. године, наранџаста револуција у Украјини 2004–2005. и 2014. године и револуција тулипана у Киргистану 2005. године. Ове тзв. обојене револуционарне промене су по својој суштини саставни део савремене геополитике и радикалног прекомпоновања савремених међународних односа.

Кључне речи: обојене револуције, промене, одозго, споља, корисне истине, грађански ратови и револуције.

МОЋ, ГЛОБАЛИЗАЦИЈА И РЕВОЛУЦИЈЕ

Још пре више од двадесет векова велики грчки филозоф Аристотел (1984) сматрао је да државна уређења пропадају или због унутрашњих или због спољашњих разлога. Када је писао да тиранија увек почива на неправди и да то води нестабилности држава и друштва, као и о револуцијама (устанцима), вероватно није ни претпоставио да ће на почетку 21. века на светској политичкој сцени бити доминантне револуције одозго, тзв. обојене револуције.

У савременом друштву на Западу у свету глобализма и необуздане евроатлантске моћи новац је постао потпуно мерило вредности човека, државе, свих људских активности у друштву, универзално средство, не само комуникације, већ и основа мерења за оцену вредности друштвеног значаја и управљања свим сферама друштвеног и државног живота. Он је постао толико значајан да га често пореде са улогом крвотока и нервног система у људском организму (Харви, 2012). Свакако, и нови агресивни и доминирајући неолиберални капитализам увек и највише тежи слободи, али он тежи проширењу тржишта, проширењу и увећању простора за експлоатацију. Зато је у свету тренд да се чак и националне државе, а посебно индивидуални и колективни субјекти и слободе, што пре одселе у музеј старина. Због

тога: „Глобализација није никаква нова хомогенизација света зарад општих интереса човечанства, већ начин којим доминантне заједнице, пре свега финансијски доминантне, намећу своју моћ и утицај слабијим нацијама смањењем или елиминацијом националног суверенитета, пре свега у сфери финансијског тржишта“ (Бодрожић, 2014: 21). Данас у свету постоје многобројни региони и целе државе које немају баш никакве шансе да се у догледно време извуку из финансијске кризе и дугорочног општег пропадања. Сиромаштво и социјална бесперспективност за последицу имају потпуну политичку маргинализацију и културну декаденцију (Панарин, 2007). Како уопште онда у тако формираној стварности може, уистину, бити слободних људи, кад ти исти људи живе у апсолутном сиромаштву и потпуно поробљеној неокOLONИЈАЛНОЈ држави (Зиновјев, 2002).

Уколико научно анализирамо стање неолибералног капитализма данас у свету, његове главне промотере и стожере, битне елементе његове данашње структуре, начин њиховог функционисања и ефекте њиховог деловања, закључујемо да је реч о савременом империјализму у његовој силазној путањи. И поред велике халабуке на крају 20. века у земљама транзиције око правне државе, национална држава се у условима глобализације нашла у посебно великим искушењима, а њен легалитет овог пута није нападнут одоздо и изнутра, већ одозго и споља. Онда када држава губи сопствену сувереност, аутоматски губи и полуге своје економске, финансијске и социјалне моћи, постаје подложна корумпираности власти, криминализацији целог друштва и анархији. У оваквом друштвеном амбијенту поред немоћне државе наступа и криза, општа беда и сиромаштво најширих социјалних слојева, а нашироко започете приче о правној држави се потискују и маргинализују (Марковић, 2005). Осим тога, у континуираној агресивној експанзији сила глобализма руше се све основне вредности савремене државе: сувереност, територијална целокупност, независност, уставни поредак, људска права и слободе (Мировић, 2014). Велике геополитичке промене и њихове последице, које су се десиле баш на крају 20. века на балканском и јужнословенском тлу, као да најширу међународну јавност довољно не упозоравају о новим међународним изазовима и крвопролићима. Геополитика као наука је још од свог настанка почетком 20. века тематски заокупљена анализама вредности, недостатака и ограничења географског простора, самим тим старим и новим плановима територијалне експанзије и стратегије освајања нових животних простора (Дугин, 2014). Условљено концентрацијом велике економске, финансијске, политичке и војне моћи, као значајно средство у стратегији специјалног ратовања у циљу ширења агресије, посебно у продору на Исток, развијени су методи и модели за производњу корисних медијских истина, корисних грађанских ратова и корисних револуција.

НАРУЧЕНЕ МЕДИЈСКЕ ИСТИНЕ, ГРАЂАНСКИ РАТОВИ И РЕВОЛУЦИЈЕ

Моћ представља, пре свега, способност произвођења промена у ужем и ширем окружењу друштва (*Политичка енциклопедија*, 1975). Различити историјски, политички, економски и државни субјекти располажу различитим врстама и снагама моћи.

Информативно-пропагандна агресија се данас шири и јача, како каже Сергеј Кара-Мурзе, „да вера у мистичну снагу противника паралише вољу за отпором“ (Кара-Мурзе, 2008: 12).

Данас живимо у времену не само „корисних медијских истина“, већ и „корисних грађанских ратова“ и „корисних обојених револуција“. Медији више немају примаран задатак да пласирају и утврђују истините информације; они добијају нову улогу и постају промотер и осмишљени усмеривач на одабране циљне групе. На свом новом задатку они не морају да имају морално покриће и нису плаћени за такве услуге. Апарат којим располажу није никада мали, јер им на располагању стоји велики број новинара, политичара, представника невладиних организација, интелектуалаца и академика. Примера ради, у грађанском рату у Југославији, као што нам је познато, светско јавно мњење је требало усмерити против Срба, мада је и хрватска и босанска непосредна прошлост у Другом светском рату била оптерећена израженим антисемитизмом. Овај циљ је морао бити постигнут упркос чињеници да је неколико хиљада Јевреја било погубљено у хрватским концентрационим логорима у Другом светском рату. Ефемерно започетом медијском акцијом алудирало се на тамну страну човекове свести и емоције одабране циљне групе, у овом случају јеврејског лобија, у почетку само са малом корисном истином – малом лажи, као што је оптужба о наводном постојању српских концентрационих логора, објављена у маргиналном листу у светској метрополи Њујорку. Произведена „корисна истина“ неопходно је да се брзо шири како би у новим околностима сваки демант постао сувишан и узалудан. У кратком временском интервалу резултат активности овако монтиране медијско-пропагандне истине је да је, противно здравој људској свести, јеврејски лоби веома брзо стао на страну босанских муслимана. Ово није представљало изолован случај, јер су по истом моделу обрађене Маркале, Рачак, а јавно мњење необично профаним методама придобијано за рат у Заливу и друге интервенције и произведена жаришта широм Планете. У овако планираном медијском подухвату акценат је на томе, како би рекао Ниче, да ове крајње сумњиве и неутемељене тврдње допру до ушију оних који треба да их чују.

Грађански ратови у политикологији, уопште у друштвеним наукама, спадају у оне појмове који се најчешће користе у смислу општих места, што треба да значи да је њихов садржај општепознат и није полемичке природе. Многи не само познати научници на Западу, већ и у Србији, заступали су тезу да су етнокултурне разлике биле главни узрок националних конфликта и дезинтеграције СФРЈ. Насупрот овим и оваквим тенденцијама, Мишел Чосудовски основне уз-

роке дезинтеграције југословенске државе и грађанског рата насталог у тим процесима види у програму макроекономског реконструирања наметнутог од стране иностраних зајмодаваца, што је водило дезинтеграцији индустријског сектора и губљењу социјалних гаранција. На основу свега тога, он заступа тезу о примату економског фактора, а потврду става налази у анализи узрока геноцида и у другим крајевима света попут Руанде 1994. године. У прилог оваквом ставу можемо да кажемо да, мада је Србија 90-их година често истицана као главни кочничар демократских политичких промена, ступање вишестраначког система у политички живот Србије у основи није каснило за другим бившим југословенским републикама. Вишепартијски политички систем у Словенији је легализован 27. децембра 1989. године, у Хрватској 15. јануара 1990, у Македонији 12. априла 1990, у Црној Гори 11. јула 1990, у Србији 20. јула 1990. и у БиХ 31. јула 1990. године, да би савезни закон о политичким партијама био донет 25. јула 1990. године. У периоду од само седам месеци на целокупном југословенском политичком простору уместо једнопартијског легализован је вишепартијски политички систем.

Етногеографска структура југословенских народа такође негира став о примату етнокултурног фактора у дезинтеграцији југословенске државе. Све југословенске нације, маколико да су се верски, културно и национално разликовале, у ствари су биле мале нације, осим Срба којих је уочи грађанског рата било више од 8 милиона и Хрвата око 4,5 милиона, све остале југословенске нације имале су мање од по 2 милиона становника, што показује да су биле не само мање од великих и средњих европских него и од суседних средњоевропских и малих балканских нација. О нивоу њихове језичко-културне, историјске и националне сличности да и не говоримо. Југословенске нације су живеле углавном међусобно измешане, што је био посебно случај са две највеће југословенске нације, српском и хрватском. Међутим, најзначајнија одступања од моноетничког састава република били су Срби у Хрватској и Срби и Хрвати у БиХ. Ово представља у целини значајан аргумент у доказивању да уставно и међународно-правно национално, културно и економски легално и легитимна дезинтеграција заједничке југословенске државе није могла бити остварљива. Она је проузрокована и артикулацијом остварена у центрима међународне политичке моћи на Западу.

Веома сличном закључивању води нас и анализа узрока геноцида у Руанди 1994. године. Уобичајено је већ постало да се овај догађај и његови главни узроци објашњавају унутрашњом кризом и међуплеменском мржњом, мада су грађанском рату претходили нагомилани економски проблеми, који су за последицу имали енормно сиромаштво. Ови догађаји постају много јаснији када се зна да су се под окриљем ММФ-а у Руанди спроводиле макроекономске реформе, девалвација валуте, смањивање социјалних програма и увођење такси за основно школско образовање. Дестабилизација пољопривреде и уништавање традиционалне националне делатности узгајања кафе, изазвале су глад у целој земљи. Приватизација највећих државних

компанија изазвала је парализу телекомуникација и снабдевања становништва струјом и гасом. У таквим околностима ступање незапослене и гладне омладине у наоружане одреде допринело је општој дестабилизацији. Због тога је ван сумње да је и у Руанди, као и у Југославији, постојала етничка напетост, али она сама по себи не би могла да произведе тако катастрофалне последице да није дошло до егзистенцијалног незнања становништва и с тим у вези негативног спољног економског и политичког утицаја.

Посебно изненађујуће делује да код великог броја не само западних, већ и домаћих интелектуалаца, сусрећемо глобалистичко величање значаја обојених револуција, чија глорификација достиже такав ниво попут става да представљају уметничко дело коме је немогуће до краја разјаснити његову изворну суштину, мада се неоспорно ради о савременом политичком феномену који битно утиче на сву величину беде и незнања савременог друштва.

ОБОЈЕНЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Обојене револуције представљају релативно сложен савремени геополитички феномен и ту објективно нема места било каквој мистификацији. Са аспекта савремене науке оне се не могу назвати револуцијама само зато што се покрећу и организују у Вашингтону и Бриселу или пак због тога што су масовне и популистичке. Потврду оваквог става налазимо много пута и у даљој и у савременој историји, које су небројено пута показале да у временима дубоких криза народ може бити употребљен за извођење веома различитих налога за политичко деловање. По својим основним својствима обојене револуције противрече пореклу и самој суштини појма револуције.

У новим обојеним револуционарним процесима спољна подршка одабраним режимима и политичким групама никад није била случајна; она није произвољна, јер се планови за овакве политичке промене врше систематски и припадају савременим методама специјалног ратовања као саставном и битном елементу стратегије империјалне експанзије. Ништа не мења у суштини када је реч о грузијској ружичастој револуцији из 2003. године, украјинској наранџастој револуцији из 2004–2005. године, поготово актуелној која је још у току у 2014. години или о киргистанској револуцији лала из 2005. године. У овим конкретним револуционарним дешавањима у наведеним земљама тежиште активности било је усмерено ка политичким партијама и вишестраначким изборима, блокади политичких система, чиме се стварао празан простор за активност завођења и манипулисања широким народним масама. Од почетка је постојао увек иницијатор и покретач ових псеудореволуција. Постојала је логистика и финансијска подршка из иностранства, посебно када се ради о опозиционим политичким партијама и невладиним организацијама и покретима. Власт се у новим условима веома брзо сели на улице, а започети протести прерастају у веће или мање нередe, јер опозиција мора бити

нови победник независно од стварних резултата на бирачким местима. На овај начин, наводно, западна демократија утире пут даљем прогресу, а не гажењу суверености држава и отимању природних националних ресурса. Методе и технике извођења обојених револуција увек су прилагођене специфичностима сваког конкретнoг геополитичког амбијента, али оне се и стално даље усавршавају. Поред тога, све већи број научника и истраживача, не без разлога и утемељења, бави се компаративном и квалитативном анализом односа сличности и разлика између обојених револуција и арапског пролећа, нових изведених револуција које су, углавном, по истом моделу захватиле земље Африке и Блиског истока.

После претходно реченог да никада нема последње револуције док год постоји експлоатација и неправда, револуције су бескрајне. Наравно, ово може само да се односи на револуције које су у суштини парадигма аутентичног социјалног, креативног, слободног и хуманистичког ангажмана. Полемично је пледирање на апсолутну чистоту револуције, али револуционарна стерилност је сигурно израз немоћи револуционара. Револуционар у ствари увек хода усправно и као човек и као револуционар, а не пузи, није псеудоангажован, у ствари не може бити псеудореволуционар. Све је мање народа који данас у свету одлучују о својој судбини. Експанзија обојених револуција представља револуционарни дисконтинуитет и показује да су прави револуционари понижени у њиховим основним стремљењима. Због тога „револуције дугиних боја“ и у њиховој феноменологији, поготово у правој практично-политичкој суштини супротстављене су основном појмовном значењу револуције и револуционара, чиме представљају бедну декорацију и профано улепшавање актуелног глобалистичког света, само још један од изузетно значајних инструмената у ширењу савремене империјалне моћи. Познато је да жудња за моћи никада није имала своје стварне корене у снази него у слабостима субјекта, а да само дух истине, слободе и правде може бити сигуран стуб у развоју модерног друштва. Никада није било нити ће бити правог људског достојанства без укидања беде и без укидање старе или нове потчињености. Обојене револуције су газду или татора увеле у револуционарне политичке процесе, али као што је још упозорио грчки филозоф Аристотел сваки тиранин, па и глобалистички, и револуционар се искључују.

Обојене револуције или револуције боја су постале синоним за низ догађаја или промена у земљама Источне Европе, односно Евроазије, којима је у периоду између 2000-те и 2014-те године уз подршку САД дошло до смене политичких режима са аргументацијом да су ауторитарни и тако замењени владама либерално-демократске, у ствари, прозападне оријентације. Ове тзв. обојене револуционарне промене су саставни део савремене геополитике и радикалног прекомпоновања савремених међународних односа. Када анализирамо улогу, значај и посебно ефекте ових псеудореволуционарних промена, примећујемо да оне не задиру у продукционе односе, иначе што је случај код традиционалних класичних револуција, мада у својој деструктивној бруталности уништавају целокупну националну еконо-

мију и остављају пустош и згаришта. На основу свега реченог намеће се неумољиви закључак да су обојене револуције данас инструмент геополитичких интереса глобалистичких сила на Западу, на челу са САД, у стратегији даљег очувања и ширења њихових империјалних моћи, у плановима продора на Исток и освајању и подели Русије, у стратегији остваривања планетране хегемоније. Овако проузрокована дестабилизација политичких система суштински одбацује сваки друштвени консензус, поготово национални консензус, и потенцира медијску агресорску пропаганду и политичку праксу конфликта.

Конфликтна научна теорија, која се јавила 50-их и 60-их година 20. века као алтернатива структуралном функционализму и позитивизму, са њеним најзначајнијим промотерима Рондалом Колинсом, Луисом Козером и Ралфом Дарендорфом, имамо снажан утисак, није се посебно бавила овим превратничким спољним политичким феноменима (Ђурић и Суботић, 2010). Рондал Колинсово научно схватање које конфликт представља као централни проблем у друштвеном животу и који покушава да развије синтетичку теорију конфликта, која би интегрисала анализу микро и макро друштвених појава, неприхватљиво је за анализу оваквих политичких феномена као што су обојене револуције, бар из разлога њихове дезинтегрисаности и деструктивности (Митровић, 2008). Конфликте, поготово револуционарне промене, одувек је изазивала неједнака подела вредности, посебно статуса дохотка и моћи; због тога би обојене револуције, како због њиховог порекла, тако и због политичке суштине, могли дефинисати као антидемократске политичке феномене и контрареволуције.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Чувени грчки филозоф Аристотел је у својим делима заступао став да свака тиранија почива на неправди и да је то узрок нестабилности система и социјалних револуција. Велики револуционар Гоце Делчев му не противречи, већ сматра „ако је тиранија насиље, онда је револуција насиље против насиља“.

Живимо у времену не само „корисних медијских истина“, већ и „корисних грађанских ратова“ и „корисних обојених револуција“. Медији су доживели велику трансформацију тако да немају више задатак да пласирају истините и објективне информације, већ су постали промотер и осмишљени инструмент усмерен на одређене циљне групе. Тако је потребно да се произведена за наручиоца корисна истина брзо шири, како би сваки деманат постао закаснео и сувишан.

Грађански ратови у политикологији, уопште у друштвеним наукама, спадају у оне појмове који се најчешће користе у смислу општих места, што треба да значи да је њихов садржај опште познат и није полемичке природе. Међутим, савремени грађански ратови, тј. њихови узроци, одступају од тог правила, катастрофалне последице су превасходно резултат изузетно негативног спољног економског и политичког утицаја.

Обојене револуције представљају релативно сложен савремени геополитички феномен и ту нема места никаквим мистификацијама. Ове нове политичке појаве се не могу назвати револуцијама само зато што се покрећу, организују и финансирају у центрима политичке, економске и војне и моћи у Вашингтону и Бриселу или само зато што су масовне и популистичке. Историја је до сада небројено пута показала да у временима изузетних криза и искушења народ може бити употребљен и искоришћен за мобилисање и извођење веома различитих налога за политичко деловање. По својим основним својствима обојене револуције у свим битним елементима, по пореклу и самој политичкој суштини, противрече основном значењу појма револуција.

ЛИТЕРАТУРА

- Аристотел. *Политика*, књига шеста. Београд: БИГЗ, 1984.
- Бодрожих Ђ. „Глобализам и национални суверенитет“. У *(Дез)интеграција држава и идентитет*, приредили З. Милошевић и Ж. Ђурић. Београд: Институт за политичке студије, 2014.
- Дугин А. „Опростите нам Срби, у жеку вашег рата ми смо чврсто спавали“, Нови стандард, Печат, Београд, 21. март 2014.
- Ђурић Ж. и Д. Суботић. *Менаџмент политичким институцијама*. Београд: Институт за политичке студије, 2010.
- Зиновјев А. *Запад: феномен западњаштва*. Београд: Наш дом, 2002.
- Кара-Мурзе С. *Манипулација свеићу*, књига 1. Београд: Преводилачка радионица Росић, Никола Пашић, 2008.
- Митровић Љ. *Творци нових парадигми у социологији*. Београд: Институт за политичке студије, 2008.
- Марковић Г. „Преиспитивања правне државе“. У *Држава и транзиција, Кикиндски дијалози*, приредио, Ј. Тркуља. Кикинда, 2005.
- Мировић А. „Интеграција и дезинтеграција као паралелни процеси савремене глобализације“. У *(Дез)интеграција држава и идентитет*, приредили З. Милошевић и Ж. Ђурић. Београд: Институт за политичке студије, 2014.
- Панарин А. С. *Савремени рат као борба богатих против сиромашних*. Београд: Евро-Ђунти, 2007.
- Политичка енциклопедија*. Београд: Савремена администрација, 1975.
- Харви Д. *Кратка историја неолиберализма*. Београд: Медитеран, 2012.

ORDERED AND PLANNED GEOPOLITICAL REVOLUTIONS

Summary: Coloured revolutions have become a synonym for geopolitical changes in the countries in South-Eastern Europe and in Eurasian countries. In those countries, the logistics and the support of the USA have brought about changes of political regimes deemed to be authoritarian, so that those were replaced by liberal-democratic pro-West political elites. The first Orange Revolution is often considered to be the one in Belgrade in October 2000, which was then followed by similar revolutions in the former USSR – the Rose Revolution in Georgia in 2003, the Orange Revolution in Ukraine 2004-2005 and 2014, and the Tulip Revolution in Kyrgyzstan in 2005. These so-called coloured revolutionary changes are a part of contemporary geopolitics and radical restructuring of international relations.

Key Words: coloured revolutions, changes from above and outside, useful truths, civil wars and revolutions.

